

ÅRSRAPPORT

2019

Randsfjorden vannområde

Innhold

1 Innledning.....	3
1.1 Hovedaktiviteter i 2019	3
2 Organisering av arbeidet i vannområdet	3
3 Økonomi	4
3.1 Regnskap 2019	5
3.2 Finansiering 2019	5
3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2019.....	5
4 Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet.....	6
5 Medvirkning og eierskap til vannforvaltningsarbeidet	6
6 Tiltaksoppfølging	7
7 utfordringer og flaskehalsar.....	7
8 Behov i vannområdet framover	8
8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser	8
8.2 Kompetanse.....	9
8.3 Planer.....	9

1 Innledning

Denne årsrapporten oppsummerer aktiviteten i vannområdet og beskriver hvordan den regionale vannforvaltningsplanen i vannregion Vest-Viken er fulgt opp i 2019.

Årsrapporten er behandlet av vannområdets styringsgruppe 17.11.2020

1.1 Hovedaktiviteter i 2019

Det er også i 2019 brukt mye tid på oppdatering av Vann-nett. Som følge av arbeidet med oppdatering av regional vannforvaltningsplan er all registrert påvirkning gjennomgått og kontrollert. Arbeid med å gjennomgå registrerte tiltak ble også startet opp i 2019, og møter med kommunene ble i den sammenheng avholdt. I regi av vannregionen ble det gjennomført møter med sektormyndigheter. Arbeidet har pågått videre inn i 2020.

Det gode samarbeidet med Randsfjordforbundet og Fylkesmannen i Innlandet angående overvåkingsprogram for Randsfjordens nedbørfelt ble videreført i 2019. Alle delnedbørfelt ble prøvetatt gjennom sommerhalvåret, mens Randsfjorden ble undersøkt gjennom miljødirektoratets prosjekt for store innsjøer. Analyser fra egen prøvetaking ble gjennomført gjennom Fylkesmannens rammeavtale og resultatene er behandlet i egne rapporter ved hjelp av Randsfjordforbundet. Fem kalksjøer (Falangstjernene, Lønntjern, Bergstjern og Nyborgtjern), Øyangen i Etnedal samt elva Skjerva på Hadeland ble overvåket gjennom Fylkesmannens avtale med Norconsult. Vannområdet og kommunene sto for prøvetaking, og resultatene er rapportert i egne rapporter fra Norconsult.

I tillegg til ovennevnte er det arbeidet med tiltaksgjennomføring. Avløp er en viktig utfordring i hele vannområdet, mens landbruk er svært viktig i Hadelandsområdet. Vannområdet tilbød, for første gang i 2019, spesifikk vannmiljørådgivning til gårdsbrukere.

Vannområdet ga ut barnebok om fisken i Randsfjorden rett før jul. Boken er skrevet og illustrert av prosjektleder og trykket i et opplag på 200 eksemplarer på Land trykkeri. Boken ble solgt i forbindelse med julemesser osv., direkte fra prosjektleder, og er også tilgjengelig i bokhandel på Dokka og Brandbu. Inntektene fra salget skal gå til UNICEFs arbeid for rent drikkevann.

2 Organisering av arbeidet i vannområdet

Vannområde Randsfjorden er en utvidelse og videreføring av pilotområdet vannområde Hadeland. Alle kommunene vedtok høsten 2018 å videreføre arbeidet i ytterligere 3 år, med foreløpig sluttdato 31.12.2021. Ytterligere videreføring vil tas opp som egen sak i 2021.

Vannområdet har pr utgangen av 2019 følgende styringsgruppe:

Jon Olav Espeliødegård	Etnedal (politiker)
Ester Gilen	Nordre Land (rådmann)
Arnfinn Eng	Nordre Land (politiker)
Arne Skogsbakken (leder)	Søndre Land (rådmann)
Rune Selj	Søndre Land (politiker)
Roger Nyhus	Gran (politiker)
Lars Ole Saugnes	Gran (rådmann)
Dag Flacké	Lunner (rådmann)
Halvor Bratlie (nestleder)	Lunner (politiker)
Erling Kristiansen	Jevnaker (rådmann)
Mari Olsen	Oppland Fylkeskommune
Ragnhild Skogsrud	Fylkesmannen i Innlandet

Randkommunene Gausdal, Øystre Slidre og Nord-Aurdal har valgt å konsentrere seg om deltakelse i vannområder der de har større tilhørighet.

Det ble gjennomført to styringsgruppemøter i 2019.

Vannområdet har to faggrupper med følgende medlemmer:

Faggruppe avløp	
Atle Hermansen/Kari- Anne Steffensen Gorset/Edmond Habiyambere	Lunner
Finn Jørgensen	Nordre Land
Johan Slåtsveen	Søndre Land
Kari-Elin Saglien	Etnedal
Ylva Swärd/Per Olimb	Jevnaker
Trude Øverlie	Gran

Faggruppe landbruk	
Anette Sand	Søndre Land
Jens Olerud	Landbrukskontoret for Hadeland
Olav Agnar Wold	Etnedal
Werner Sveum	Nordre Land

Begge faggruppene har informasjons- og erfaringsutveksling på e-post, samt møter ved behov. Ingen av faggruppene har hatt møter i 2019. Dette skyldes at prosjektleder har hatt flere gjennomganger med hver kommune for å oppdatere påvirkninger og tiltak i vann-nett. Prosjektleder har kontorsted på Landbrukskontoret for Hadeland, noe som legger til rette for samarbeid om landbruksutfordringer i denne delen av vannområdet.

Prosjektleder/prosjektkoordinator er ansatt i 50 % stilling for en treårsperiode. Denne perioden utløper 31.12.2021. Prosjektleder er ansatt av Gran kommune, med kontorsted på landbrukskontoret for Hadeland. Gran kommune er økonomisk ansvarlig enhet etter avtale med de øvrige kommunene, og eventuelle tilskuddsmidler overføres til følgende adresse:

Vannområde	Mottaker	Adresse	Kontaktperson	Kontonummer	Merkes
Randsfjorden	Gran kommune	Rådhusvegen 39, 2770 Jaren	Håvard Lucassen	2020 07 04216	«Vannområde Randsfjorden - prosjektnr 480, H. Lucassen»

3 Økonomi

Driften i vannområde Randsfjorden er finansiert gjennom bidrag fra kommunene, samt statlige og fylkeskommunale vannområdemidler. Kommunenes bidrag ble vedtatt øket noe fra og med 2017. Økonomien i 2019 har vært sunn. Tilskuddsmidler for 2018 fra vannregionen ble overført i januar 2019 og kommer derfor inn i 2019-regnskapet. 2019-midlene kom imidlertid i 2020, så disse inngår ikke i 2019-regnskapet. På grunn av restmidler hos FM i Innlandet ble det på slutten av året overført kr 70 000,- til vannovervåking/vannmiljøprosjekter i 2020. Faktura for prosjektet med én-til-én rådgivning av bønder i vannområdet ble ikke mottatt før i 2020, og utgifter til dette er derfor ikke regnskapsført i 2019. Samlet sett har dette bidratt til et overskudd og økende fondsavsetning, mens det reelt sett har vært en drift som tilsvarer et null-resultat.

3.1 Regnskap 2019

Post	Beskrivelse	Utgift, kr
Lønnsutgifter	Engasjement/prosjekt, 50 % stilling	283446,-
Sosiale utgifter	Arbeidsgiveravgift/forsikring/pensjon osv.	70267,-
Møte-/reisekostnader, faglitteratur	Beverting, kjøregodtgjørelse, faglitteratur, porto	10562,-
Annet (konsulenttjenester m.m.), spesifiser	Avtale med LimnoConsult og Norconsult	47000,-
Varer for videresalg	Trykking av bok des.19	20150,-
Salg	Salg av bok	-4350,-
Tilskudd fra kommunene	Jfr. vedtatt fordelingsordning	-282000,-
Overføring av statlige vannområdemidler fra vannregionen	Midler fra 2018 ble overført i 2019, mens 2019-midler ikke ble overført før i 2020	-155000,-
Tilskudd fra Oppland fylkeskommune		-70000,-
Statlig overføring fra Fylkesmannen i Innlandet		-70000,-
	Samlede utgifter	-149925,-
	Avsatt til bundne driftsfond	149925,-

3.2 Finansiering 2019

Vannområdet har vedtatt en finansieringsmodell der alle kommuner deltar med en prosentvis andel. Totalt årlig bidrag fra kommunene er kr 282 000,-, og er fordelt som i tabellen nedenfor. En annen viktig del av finansieringen er overføring av fylkeskommunale og statlige vannområdemidler.

Aktør/Bidragster	Beløp, kr.	Prosentandel kommunal finansiering
Gran kommune	61200,-	21,7 %
Lunner kommune	30600,-	10,9 %
Jevnaker kommune	30600,-	10,9 %
Søndre Land kommune	68400,-	24,2 %
Nordre Land kommune	68400,-	24,2 %
Etnedal kommune	22800,-	8,1 %
Statlige vannområdemidler	155000,-	
Oppland fylkeskommune	70000,-	
Sum	507000,-	

3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2019

Post	Beskrivelse	Kr.
Ubrukte midler, disponible til drift av vannområdet i årene fremover	Bundne fond pr 31.12.2019.	1 218 514,98

4 Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet

En forutsetning for å nå de vedtatte miljømålene for vannforekomstene i vannområdet er at alle som har sektoransvar for vannrelaterte tema aktivt bidrar både i planfasen og når tiltak skal gjennomføres. Plan- og bygningsloven og vannforskriften fastslår plikt til deltakelse for offentlige aktører, og har dessuten bestemmelser om medvirkning fra andre interesserte, bl.a. gjennom høringer.

I Randsfjorden vannområde har kommunene, Oppland Fylkeskommune og Fylkesmannen i Innlandet plass i styringsgruppen. Fra 2018 har arbeidsutvalget bestått av representanter fra kommune og fylkeskommune.

5 Medvirkning og eierskap til vannforvaltningsarbeidet

Nettverksbygging og bevisstgjøring er viktige strategier for å gi flest mulig et eierskap og positive holdninger til et godt vannmiljø som et evigvarende, fornybart fellesgode. Åpenhet og medvirkning har derfor vært et førende prinsipp for planarbeidet både lokalt og regionalt. Det er imidlertid et problem å skape engasjement rundt det generelle vannmiljøarbeidet. Heldigvis ser man større engasjement i de mer konkrete prosjektene som gjennomføres.

Håndfaste aktiviteter som fjerning av vandringshinder for fisk, oppfølging av forurensningsproblematikk til lokale kalksjøer og vannovervåking vekker interesse i media og befolkningen. Det er gjennom slike saker engasjementet kommer frem, og det blir tydelig at vannmiljø er noe som betyr noe for folk flest.

Samarbeidet med Fylkesmannen i Innlandet og Oppland fylkeskommune er godt. Statlige sektormyndigheter som Statens vegvesen (SVV) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) deltar ikke aktivt i vannområdearbeidet, men samarbeidet må likevel sies å være velfungerende i konkrete saker. Kapasiteten til NVE er imidlertid et problem vi stadig møter i form av svært lang saksbehandlingstid.

Det har også i 2019 vært varierende grad av engasjement og deltakelse fra eierkommunene. Det er positivt at det har vist seg å være engasjerte personer på ett eller flere nivå i administrasjon og politikk i alle kommunene. Som nevnt er samarbeidet med fylkesmannen og fylkeskommunen godt, og vannområdet har mer samarbeid og dialog med etatene i Oppland/Innlandet enn med vannregionmyndigheten i Buskerud fylkeskommune. Dette anses imidlertid ikke som et stort problem, og situasjonen vil endre seg ved ny vannregioninndeling fra og med 2020.

Kommunene har fortsatt mye igjen før vannmiljøhensyn er tilstrekkelig innarbeidet i relevante kommunale planer og arbeidsdokumenter. Vannområdet har i forbindelse med orienteringer i kommunestyrene tidligere lagt vekt på viktigheten av å tenke vannmiljø i forbindelse med alle tiltak som kan tenke seg å påvirke vannforekomster. Det generelle inntrykket er at mange kommuner er godt i gang med tiltaksarbeid innenfor avløp og landbruk, som følge av krav i forurensningslov/-forskrift og diverse forskrifter innenfor landbrukssektoren. Tiltakene er imidlertid i liten grad et resultat av målrettet vannmiljøarbeid, og det er derfor ikke alltid de mest effektive tiltakene som er igangsatt.

Prosjektleder har lagt vekt på å tilby bistand og støtte til de kommuner, lag og foreninger som ønsker informasjon og faglige innspill. Landbrukskontoret for Hadeland, enkelte grunneierforeninger m.fl. har utnyttet dette tilbudet, men det er i liten grad bedt om støtte i forbindelse med kommuners

planarbeid og lignende. Det hadde vært ønskelig om kommunene i større grad brukte og inkluderte vannområdet i slike saker.

Det er verdt å trekke frem at samarbeidet med Randsfjordforbundet er svært godt. Sammen gjennomfører vi overvåkingsprogram for Randsfjorden med sidevassdrag, samt utarbeider årlig tilstandsrapport. I 2018 og -19 er det også arbeidet en del med en enkel limnologisk tiltaksanalyse for Randsfjorden. Vannområdet har også et godt samarbeid med Dokkadeltaet våtmarkssenter, blant annet gjennom strandryddedagen og tiltaksplaner for Etna og Dokkadeltaet. Det er også godt samarbeid med Brandbu og Tingelstad JFF angående dugnadsinnsats ved etablering av fisketrapp i Vigga.

6 Tiltaksoppfølging

Tiltaksgjennomføring og måloppnåelse rapporteres løpende i Vann-nett. Status for miljøtilstand, tiltaksgjennomføring og måloppnåelse kan dermed finnes for hver enkelt vannforekomst.

Vannområde Randsfjorden har med utgangspunkt i lokal tiltaksanalyse og regional vannforvaltningsplan arbeidet med tiltaksgjennomføring i vannområdet. Det har vært et mål å få implementert mål og tiltak i kommunenes egne planer, det være seg kommuneplaner, kommunedelplaner, temaplaner eller lignende. Et eksempel på dette er «Tiltaksplan for landbruket på Hadeland», som er utarbeidet av Landbrukskontoret for Hadeland i samarbeid med vannområde Randsfjorden.

Hovedutfordringen tilknyttet tiltaksgjennomføring virker å være kapasitet og ressurser hos sektormyndighetene. Et godt eksempel på dette er sluttbehandlingen av manøvreringsreglement for Dokka. NVE har arbeidet med dette i 15 år, og er pr 2019 fortsatt ikke i mål. I forbindelse med utbedring/prosjektering av spredt avløp rapporterer kommunene om at konsulentkapasitet også er en begrensende faktor. Dette medfører at det ikke kan gis for mange pålegg i hver runde.

Vannområdet legger også vekt på å følge opp de tiltak som ikke har en klar ansvarlig sektor/part for gjennomføring. Dette kan eksempelvis være fiskevandringshinder, biotoptiltak, tiltaksplaner for vassdrag eller lignende. For 2019 søkte vannområdet sammen med Gran kommune om midler til å utbedre kulverten der Askjumbekken renner under Fjordlinna. Søknaden ble innvilget og arbeidet er påstartet i 2019.

Det er også fra vannområdets side prioritert tiltaksarbeid innen landbruks- og avløpssektoren. Når det gjelder landbruk har fokuset vært rettet mot Hadeland, der landbruksforurensning er en vesentlig årsak til at mange vannforekomster ikke har ønsket tilstand. Det ble i sesongen 2019 etablert en frivillig én-til-én vannmiljørådgivningstjeneste for bønder. Budsjetten la opp til rådgivning på 10 gårdsbruk, og dette ble gjennomført etter en prioritering av de interesserte. Tilbakemeldingene har vært gode, men vi ser tydelig at vi ikke har fått innpass på de gårdsbrukene der vi vet at utfordringene er størst. Tilbudet vil vurderes videreført i 2020, sannsynligvis i samarbeid med prosjektet «Den dyktige bonden».

7 Utfordringer og flaskehals

Økonomien i vannområdet er god, men all finansiering er i dagens situasjon avhengig av årlige vedtak (statlige og fylkeskommunale midler) eller treårige avtaler (kommunale midler). Dette gir en

begrenset forutsigbarhet. Vannområde Randsfjorden har nå et bundet fond som sikrer en del aktivitet over en begrenset tidsperiode selv om finansieringen skulle utebli et år, men en mer forutsigbar finansiering hadde naturligvis vært ønskelig.

Kommunenes vedtak om vannområdesamarbeid og –finansiering ble forlenget i 2018, og løper nå ut 2021. Dette har gitt forutsigbarhet til å starte noen større prosjekter som forventes å vare over flere år.

Det er i perioder utfordrende å kun ha en 50 % stillingsressurs til å følge opp arbeidet. Etter hvert som flere prosjekter kommer i gang forsvinner noe av den tiden som burde vært brukt til bedre oppfølging av kommunene. Det kreves derfor en tydelig prioritering i arbeidet, og ofte blir møte- og/eller fagdager med lang reisestrekning nedprioritert for å spare tid. Det kan da på sikt bli en utfordring å etablere nødvendige kontakter og øke egen kompetanse.

Vannregion Vest-Viken har i store deler av 2019 hatt vakant stilling som vannregionkoordinator. Det har medført flere problemer, blant annet manglende tilskuddsutbetaling og manglende faglig støtte gjennom prosessen med oppdatering av regional vannforvaltningsplan. Vannregionmyndigheten i Glomma har bistått vannområdene i Vest-Viken, og har vært til stor hjelp. Fra 1.1.2020 vil vannområde Randsfjorden innlemmes i den nye Innlandet og Viken vannregion, noe det er all grunn til å se lyst på. Samarbeidet med tidligere vannregion Glomma vil da videreføres i formelle rammer.

8 Behov i vannområdet framover

Realistisk sett er det ikke mulig å nå de fastsatte målene for alle vannforekomster innen 2021. Særlig i Hadelandsområdet er påvirkning fra landbruk, infrastruktur og bebyggelse så stor at man ikke kan forbedre tilstanden tilstrekkelig innen 2021. Gjennom oppdatering av regional vannforvaltningsplan videreføres nå alle målene og tiltaksgjennomføringen med ny frist i 2027.

Det er et åpent spørsmål om det i det hele tatt er mulig å oppnå vannmiljømålene på Hadeland kun ved bruk av frivillige virkemidler i landbruket. Nasjonale føringer for oppdatering av regional vannforvaltningsplan tar opp denne problemstillingen, og klargjør at lokale forskrifter, miljøkrav og lignende er virkemidler som da må settes i verk. Vannområdet har bedt kommuner og fylkesmenn om å vurdere å ta i bruk disse virkemidlene.

Videre er aktiv oppslutning og deltakelse fra eierkommunene og sektormyndighetene viktig for å nå målene. God faglig støtte fra fylkeskommune og fylkesmann er også en nødvendighet for å kunne gjennomføre et fornuftig tiltaksarbeid.

8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser

Nedenstående tabell angir en prognose for ressursbehovet for drift av vannområdet for resten av prosjektperioden, gitt eksisterende forutsetninger med 50 % prosjektlederstilling. Prognosen omfatter ikke kostnader til gjennomføring av konkrete tiltak utover noe overvåkingsaktivitet.

Post	2020	2021
Stillingsstørrelse (%), vannområdekoordinator	50	50
Lønn inkl. sos. utg., vannområdekoordinator	375 000,-	380 000,-
Følgkostnader (kontorhold, møter, kurs, reiser m.m)	50 000,-	50 000,-
Ekstern bistand/konsulenttenester	60 000,-	60 000,-
Overvåkingskostnader	20 000,-	20 000,-

Annet, spesifiser		
SUM	505 000,-	510 000,-

8.2 Kompetanse

Skal man nå målet om god tilstand i våre vannforekomster er en avhengig av tilstrekkelig og oppdatert bakgrunnskunnskap, samt god informasjonsflyt og rådgivning. Det er viktig å se på muligheten for bedre erfaringsutveksling mellom vannområdene, og endring i vannregionstrukturen fra 1.1.2020 vil bidra positivt i så måte.

Fortsatt godt samarbeid med Randsfjordforbundet og Fylkesmannen i Innlandet om overvåkingsprogram er avgjørende for å øke bakgrunnskunnskapen.

8.3 Planer

Det er fortsatt et arbeid å gjøre for å få alle kommunene til å implementere mål og tiltak fra regional vannforvaltningsplan inn i sine respektive kommuneplaner, kommunedelplaner og/eller temaplaner.

Arbeidet med oppdatering av regional vannforvaltningsplan vil være en viktig anledning til å gjøre nødvendige korreksjoner i foreslåtte tiltak. Etter hvert som det kommer på plass mer kunnskap om de forskjellige vannforekomstene vil regional vannforvaltningsplan og tilhørende tiltaksliste bli et stadig bedre og mer treffsikkert plandokument. For vannområde Randsfjorden sin del har arbeidet med en enkel limnologisk tiltaksanalyse vært med på å legge grunnlaget for oppdateringsarbeidet.